

Soproni famíliák

A Preidl család

Kislány koromban Munczy Lenke néni vezetett be a zongorázás titkaiba. A minap találkoztam Preidl Teréziával, akit mindenki csak Cézinek hív, és akivel együtt jártunk Lenke nénihez. Azóta sem találkoztunk és most örömmel emlékeztünk a régi időkre. „Gyere el egyszer hozzánk!” – mondta. Örömmel tettem eleget a meghívásának. Amikor csengettem, s hallottam, hogy a férje Mici kutyájukhoz németül beszél, már tudtam, hogy jó helyen járok. Hamarosan előkerültek a régi fényképek és történetek is...

Cézi nem ismerte a nagyapját, *Preidl Gottfriedet*, mert ő még születése előtt elhalálozott. A nagymamára, *Zeberer Judithra* hárult a feladat, hogy felnevelje a gyerekeket. Ez nem volt kis feladat, hiszen hét gyereknek adott életet, igaz, nem mind érte meg közülük a felnőttkort. *Theresia*, *Teofil* és *Aloisia* még gyerekkorában meghalt. Michael elesett a második világháborúban, a bátyja pedig halálos betegen jött haza a frontról, s hamarosan ő is elhunyt. Erzsébet otthon maradt, egy háztartásban az özvegy édesanyjával, akit a haláláig támogatott.

Az 1916-ban született *Preidl Ludwig* – Cézi édesapja – a Soproni Evangélikus Tanítóképzőben végzett, majd tanítói állást kapott a városban. Kinevezése után, 1943-ban feleségül vette *Tschürtz Theresiát*, s hamarosan megszülettek a gyerekeik: 1944-ben *Theresia* – Cézi –, majd két évre rá a húga, akit azonban egy év múlva a temetőbe kísérték.

A német anyanyelvű család apai és anyai ága is rajta volt a kitelepítési listán, de nekik valahogyan sikerült Sopronban maradniuk. Ott élhettek ugyan tovább, de mindenüket elvették, a házukat, vagyonukat egyaránt. Cézi két nagymamája, *Zeberer Judith* és *Göschl Theresia* azonban nem búslakodtak, hanem keményen dolgoztak: szőlőt műveltek, zöldséget termesztettek és a termékeket a helyi piacon árulták. *Göschl Theresia* jellegzetes alakja volt a soproni piacnak: az árukat fonott kosarakban rendezte el, vidám egyéniségével és barátságos lényével pedig odavonzotta a vevőket. Mondta is sokszor: „Nekem csak ki kell nyitni a számat és máris megkerestem a napi betevőt”. Lányának, Cézi mamájának nem nagyon tetszett az, hogy édesanyja a piacon árul, de ahogy az már sokszor bebizonyosodott, a sors útjai kiszámíthatatlanok. Amikor 1947-ben özvegyen maradt, számára is a piac biztosította a megélhetést. A vásárlók őt is a jókedvéért és friss árujáért kedvelték. Savanyított káposztája és céklája igen kelendő volt. Szívesen adta tovább vevőinek a receptjeit is, például azt, hogy miként főzzék a kukoricát finom puhaságúra. Cézi mesélte, hogy édesanyja a gimnáziumban remek tanuló volt, különösen jó nyelvérzékkel. Kedvenc tantárgyai a latin és a francia voltak. Az utóbbit olyan jól beszélte, hogy egy francia szakos tanár csak azért látogatott ki mindig a piacra, hogy franciául vele társaloghasson.

A házaspár, valamint a fuvaros édesapa szekere, amit a kertben őriznek

Cézinek szép gyermekkorra volt. A nagymama és a mama szorgos munkával mindent előteremtettek. Erről is mesélt egy történetet. Amikor megszületett, édesapja azt mondta: „Ennek a gyereknek olyan ujjai vannak, mint egy zongoraművésznek”. Ezért, amikor nagyobbacska lett, édesanyja beíratta őt zongoraórára az említett Munczy Lenke nénihez. A kitelepítéskor a házzal együtt a zongorát is ott kellett hagyniuk, de a gyerekek vettek egy újat, hogy gyakorolhasson.

Sokszor nyaraltak a Balatonon az evangélikus egyház ottani üdülőjében, mert édesapja evangélikus tanító volt. Gyerekként Cézi a soproni evangélikus közösség ifjúsági csoportjába is járt, ahol szí-

nielőadásokat adtak elő, túráztak és sok más közös programot csináltak. Ebbe a körbe járt egy fiatalember is, *Bruckner Nándor*. Igaz, őt Cézi már gyerekkorában is ismerte, mert a Preidl- és a Bruckner-szülők szomszédosak voltak. Az utóbbiban álló nagy cseresznyefa különösen vonzotta Cézit. Nándi nem egyszer rajta kapta, amint éppen a cseresznyét dézsmálta. Úgy tűnik azonban, hogy mégsem vette tőle rossz néven, hiszen amikor a lány 17 éves lett, udvarolni kezdett neki.

Milyen családból származik Bruckner Nándor? *Bruckner Gottlieb* (1818-1894), Nándi dédapja nemcsak egyszerű soproni polgár volt, hanem az 1848-as forradalom nemzeti gárdistája és krónikása is. Naplót írt „*Haus Chronik des Bruckner Gottlieb*” címmel, amit a Soproni Evangélikus Levéltár máig őriz. Ebben leírja és értelmezi a soproni s a bécsi forradalom eseményeit. Helyi szőlősgazdaként alapító tagja volt az 1887-ben megalakult Soproni Poncihter Dalárdának is.

Nándor azonos nevű édesapja fuvarosként dolgozott. Szerette a hivatását és büszke volt arra, hogy Sopronban neki vannak a legszebb lovai. A második világháborúban a huszároknál szolgált (a lovak iránti szeretete is erre volt visszavezethető). Végigharcolta a Doni csatát, majd szovjet fogságba esett. Több fo-

golyátort megjárt, utoljára Gorkijban (a régi, s mai Nyizsnyij Novgorodban) volt. Abban az üzemben, ahol a T-34-es harckocsikat gyártották. Megtanult oroszul, tolmácként így egy kicsit jobb sora lett.

A család 1946-ig nem tudott róla semmit. Éppen amikor megkapták a kitelepítési végzést, jött meg a fogságból az első levél tőle. Felesége fogta a levelet és egy fényképet, ami Nándort magyar huszáregyenruhában ábrázolta, s elment a Kitelepítési Bizottsághoz. Azzal érvelt, hogy egy magyar huszárt nem lehet kitelepíteni. El is érte a célját, maradhattak. Amikor a férje hazajött a fogságból, ugyan otthon találta a családját, de semmijük sem maradt. Belépett a termelőszövetkezetbe, mert el kellett tartania feleségét, *Wurm Theresiat* és két fiát, Nándort s *Mihályt*.

E kitérő után vissza vendéglátóimhoz! Bruckner Nándor, Cézi férje, a budapesti Műszaki Egyetemen diplomázott 1964-ben. Gépészmérnökként Sopronban kapott állást. Cézi ugyanott tanult, de amikor Nándor visszaért Sopronba, úgy döntött, hogy a Soproni Erdészeti és Faipari Egyetemen folytatja a tanulmányait. Ő faipari mérnökként végzett. Házasságukból három gyerek született, *Nándor, Judit* és *György*. A Bruckner házaspár büszke a német gyökereire, ahogy arra is, hogy mind a négy unokájuk beszéli a német nyelvet.

A zeneszerző, Soproni József

A Budapesti Zeneakadémia egykori rektora, a XX. század neves magyar zeneszerzője soproni születésű, és mint ilyen, máig lelkes lokálpatrióta. Amint mesélte, a nevét az ötvenes években magyarosította Schwarzról Sopronira. A város iránti szeretetét és ragaszkodását akarta a nevében is tükrözni.

Soproni József ősei, a Schwarzok a mai Burgenland területéről, Loipersbachból (Lépesfalváról) települtek át Sopronba. A család férfitagjai nemzedékeken át városi alkalmazottak, sokan közülük erdőkerülők voltak. Ez a foglalkozás nemcsak azt jelentette, hogy az ember sokat van a friss levegőn, hanem veszélyeket is rejtett magában. Johann Schwarzot, a dédapát például orvvadászok lőtték le a Dudles-erdőben. Erről 1884-ben az *Ödenburger Zeitung* is tudósított. A vele azonos nevű nagyapa szakított ősei foglalkozásával, amikor az akkoriban közismert *Boór Nándor* építőmesterhez szegődött. A városi színház átépítésén is dolgozott, és sokszor mesélte, hogy az akkoriban újszerűnek számító szecessziós stílus a lakosság körében nem aratott egyértelmű tetszést.

Johann Schwarz feleségül vette Theresia *Guntinert*, egy raidingi (doborjáni) kertész lányát. Wiedenben épített maguknak házat, ott, ahol gyermekkorában sok szép napot töltött el a majdani zeneszerző is.

Soproni József – nem csak a neve tükrözi a város iránti szeretetét

Soproni József ősei anyai ágon igazi soproni poncihterek voltak. Az itteni nyelvjárást beszéltek, amit ő is máig használ. A dédapának, *Wabl Franz*nak már sok szülője volt. A család minden tagjának keményen kellett dolgoznia, ha hideg volt, ha meleg, ha

esett, ha fűtt. Ez okozta József nagyapja, *Wabl Paul* fogyatékoságát is. Egyszer ugyanis viharban dolgozott a szőlőben. Mellette villám csapott egy fába, s ennek következtében egész életében csak hajlottan tudott járni.

A család ezen ága zeneileg nagyon tehetséges volt. A *Wabl* fivérek szívesen vállaltak muzsikálást a lagzikon. *Wabl Paul* a szőlőművelés mellett a Szent Mihály-templom sekrestyési teendőit is ellátta. Feleségével, *Mahr Annával* a templom mellett, abban a házban lakott, amit az egyház a mindenkori sekrestyés rendelkezésére bocsátott. A kis Jóska (e sorok írója azért nevezheti őt így, mert kiderült, hogy a *Mahr*-vonalon rokonságban van vele) sok szép órát töltött a nagyszüleinél és gyakran kísérté el nagyapját a templomba. Ott a sekrestyében sokszor megcsodálhatta azt a keresztet, amit Mátyás király adományozott a templomnak, amikor 1482/83-ban Sopronban időzött. Ezt a kegytárgyat a kis Jóska időnként a kezébe is vehette, ami nagy élménye volt. Szerinte ez volt a későbbi életét is meghatározó első művészi benyomása. Már gyerekkorában szívesen sétált Sopron ódon utcáin. Ma is ismer minden sarkot, hisz gyakran jön haza Budapestről a szülőhelyére. A város iránti szeretetét az is mutatja, hogy – bár már régen Budapesten élt – 2003-ig mégsem adta fel soproni állandó lakcímét.

Beszélgetőpartnerem szülei, *Schwarz Karl* és *Wabl Theresia* 1926-ban házasodtak össze. Három gyermekük született: *Károly*, *József* és *Mária*. Az édesapa vízvezeték szerelőként az irgalmasrendi apácáknál volt állásban, s családjával a kolostorbéli szolgálati lakásban élt. József számára soha nem jelentett nehézséget a kétnyelvűség, holott odahaza németül beszéltek. Az iskolában magyarul tanult, magyarul társalgott, ám amint hazaért az anyanyelvére váltott. Zenei tehetsége már kiskorában megmutatkozott. Az óvodában *Rozália* nővér sokszor kísérté hegedűn az énekeket. Jóska megjegyezte a dallamokat, hazament, majd leült a folyosón álló zongorához és eljátszotta mindazt, amit az óvodában hallott. Még nem tudott olvasni, de a zongorázás már kedvenc időtöltése volt. Nemsokára saját műveket is írt. Az elemi iskolában tanárai hamar felismerték a képességeit, és azt tanácsolták a szüleinek, hogy járassák zongoraórára. Így is történt. Tizenegy évesen már

nemcsak zongorán, hanem orgonán is remekül játszott. Rendszeresen járt ministrálni, s megjegyezte a szertartás latin szövegeit, ami nagy segítséget jelentett számára a latin nyelv elsajátításában.

Az 1941-es népszámláláskor József édesapja a magyart karikázta be a nemzetiségi hovatartozás és anyanyelv rovatban, mert azt mondta: akinek a kenyerét eszi, annak a nótáját fújja. Ennek volt köszönhető, hogy családja a kitelepítéskor, 1946-ban itthon maradhatott. József 1949-ben érettségizett a soproni Széchenyi István Gimnáziumban. Középiskolás éveire szeretettel emlékezik vissza. Tanárai alapos human műveltséget adtak a tanulóknak. Nyolc évig latint tanult, a harmadik osztálytól a német, ötödiktől a francia volt a kötelező idegen nyelv. Szorgalmasan járt a zeneiskolába is. Gyakran ő adta a hangversenyeken a zongorakíséretet. Saját zongora- és kórusműveket is írt. Különösen büszke volt arra, hogy 1946-ban a városi színházban eljátszhatta egy saját szerzeményét. Minden alkalmat megragadott, hogy a város templomaiban orgonához ülhessen, így nem is volt kérdés, hogy érettségi után milyen pályát válasszon.

A Zeneakadémián kiváló művészeknél tanulhatott, de igazi mesterének *Viski Jánost* tekintette. 1956. október 27-én államvizsgázott volna, ám erre csak néhány hónap múlva került sor. A *Bartók Béla* Zeneakadémia Szakközépiskolájában kezdett zeneelméletet tanítani, 1968-tól pedig komponálást oktatott a Zeneakadémián. 1974-ben egyetemi tanárrá, 1988-ban a Zeneakadémia rektorává nevezték ki, s 1994-ig vezette az intézményt. 1968-ban feleségül vette egyik tanítványát, *Mohos Zsuzsannát*. Két gyermekük született: *Zsuzsa*, aki germanista lett és *András*, aki pilóta.

A Kossuth- és Erkel-díjas Soproni József – professor emeritusként – még mindig oktat, s jelenleg egy operán is dolgozik. A szülővárosa iránti szeretetét mindig hangsúlyozza. Két műve, a „*Missa Scarbantensis*” és a „*Laudatio Scarbantiae*” is ezt bizonyítja. Gyakran látogat Sopronba.

A *Schwarz* testvérek közül *Mária* hű maradt a szülőhelyéhez, ahol gyermekorvosként tevékenykedik. Ő a családnevüket is megtartotta.

Bertalan Judit